

Historia. I Społeczeństwo. / Renata Antosik /. Podręcznik dla szkoły podstawowej. Operon 2012

[Rok dopuszczenia 2011. Numer dopuszczenia 317/1/2011, Etap edukacyjny: II Podręcznik dopuszczony do użytku przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania i wpisany do wykazu podręczników do kształcenia ogólnego do nauczania historii i społeczeństwa.]

Podręcznik przeznaczony dla klas czwartych szkół podstawowych. Przedstawia on historię Europy z nawiązaniem do historii Polski. Punktem wyjścia zawartych zagadnień jest człowiek, społeczeństwo. Pierwszy rozdział zawiera zagadnienia dotyczące historii, nauki o niej oraz kultury pamięci, poprzez omówienie głównych ich czynników składowych. W drugim rozdziale najwięcej uwagi poświęca się objaśnieniu i utrwaleniu pojęcia „społeczeństwo”. W trzecim – na podstawie treści przedstawionych w dwóch pierwszych rozdziałach, kształtuje się pojęcie Polski, jako ojczyzny, bazując na pojęciu małej ojczyzny. W czwartym, głównym i najobszerniejszym rozdziale, z wykorzystaniem tematów „nośnych”, takich jak: wyzwania ludzi pierwotnych, pierwsi rolnicy, wieś wczoraj i dziś, odkrycia, średniowieczne miasto, drukarnia Jana Gutenberga, szlacheckie gospodarstwo, wiek pary i elektryczności, nasz świat w XXI wieku i inne – objaśniane są osobliwości rozwoju społecznego, mając na celu powiązania teraźniejszości z przeszłością. Podręcznik doskonale opracowany zarówno pod względem metodycznym jak i przedmiotowym. Objaśnianie treści następuje nie tylko za pomocą tekstu, ale również z szerokim wykorzystaniem ilustracji, map, schematów, tabel, materiałów ikonograficznych, nawet rysunku animowanego. Zachowane proporcje zagadnień teoretycznych i praktyczno-faktograficznych. Objaśnione podstawowe pojęcia, w specjalnych rubrykach wyróżniono materiał do zapamiętania, pytania są jasno i logicznie sformułowane. Zawarto dodatkowe informacje w celu jeszcze większej motywacji ucznia do samodzielnego zainteresowania się tematem. Wykorzystane źródła przyczyniają się do rozszerzenia, pogłębienia objaśnianego materiału.

Jakie są możliwości skorygowania treści mając na uwadze doświadczenia wynikające z długoletniego sąsiedztwa oraz współpracy Polski i Litwy oraz dzisiejsze potrzeby „dobrego, europejskiego” sąsiedztwa? Nie są one zbyt szerokie. Jednak pewne rzeczy można uzupełnić, sprecyzować.

Po pierwsze można skorygować mapę na str. 29 „*Mapa historyczna: wojna Rzeczypospolitej ze Szwecją w drugiej połowie XVII wieku*“. W tym miejscu, za pomocą napisów i dodatkową linią przerywaną zaznaczyć Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie jako części składowe wspólnego państwa – Rzeczypospolitej. Pojawiłaby się w ten sposób podstawa do późniejszych objaśnień, skąd wzięły się nieporozumienia w stosunkach polsko-litewsko-białorusko-ukraińskich

podczas kształtowania się nowoczesnych państw i narodów. Tym bardziej, że taką wiedzę utrwaliłyby również treści zawarte na str. 163, dotyczące dynastii Jagiellonów w Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

Po drugie w rubryce „*Czy wiesz, że...*“ na str. 82 można objaśnić korelacje wielkiego poety polskiego Adama Mickiewicza z historyczną Litwą, współczesną Litwą i Białorusią. Tym samym pojawiłaby się możliwość objaśnienia, skąd bierze się tradycja bliskości kulturowo-mentalnej naszych krajów, jak ona może być wykorzystana w tworzeniu współczesnych wzajemnych relacji społeczeństw oraz kształtowaniu wspólnej tożsamości europejskiej.

Z drugiej strony pojawiłoby się wówczas spójne wyjaśnienie, jak Polacy pojawili się na Litwie, Białorusi,... Weźmy teraz czyste stwierdzenie zawarte na 86 str., z którego można odnieść wrażenie, że są to ziemie siłą oderwane od Polski i bezprawnie przekazane Litwie, Białorusi, Ukrainie; „Osobną grupę naszych rodaków za granicą stanowią Polacy mieszkający w państwach powstałych w wyniku rozpadu Związku Radzieckiego. Poza granicami Polski znaleźli się oni zagarnięcia przez Związek Radziecki w 1939 roku wschodniej części ziem polskich. Dziś są oni obywatelami między innymi Litwy, Rosji, Ukrainy czy Białorusi”.!!!!

Może wtedy pojawiłaby się potrzeba w inny sposób objaśnić również wprowadzenie „Karty Polaka”??? Obecne wytłumaczenie jest następujące: „Właśnie z myślą o nich władze polskie ustanowiły w 2007 roku **Kartę Polaka**. Jest to dokument potwierdzający przynależność do narodu polskiego, który może być przyznany osobie nieposiadającej obywatelstwa polskiego.“.... ??? Ośmielam się zauważyć, że takie sformułowanie kryje w sobie pewien odwet - imperializm, mentalny ładunek ewentualnych roszczeń terytorialnych. Ta interpretacja z pewnością podlega korekcie, ponieważ została ona utworzona w oparciu o tradycję XIX-wiecznego nacjonalizmu klasycznego. Uważam, że poprzez wprowadzenie sukcesywnego objaśniania ważkich momentów w naszych stosunkach historycznych, stałaby się ona „naga” i wątpliwe, czy autorzy w ogóle podejmowałiby się takich tematów. Z naszej codzienności politycznej wyraźnie wynika, że ten fakt nie zachęca naszych krajów i społeczeństw do serdecznej współpracy. Tak więc, może na chwilę obecną należałoby ten temat zostawić na marginesie politycznym... ? Zaczekać, co przyniesie czas, mając na uwadze fakt, jak paradoksalna jest sytuacja Litwy, jako kraju członkowskiego Unii Europejskiej, sąsiadującego z Polską, w którym funkcjonuje wspomniana karta??? Podręcznik zawiera nie tylko stwierdzenie, ale również potwierdzenie słuszności tego jakże wątpliwego przepisu. To kształtuje brak porozumienia i ufności między naszymi młodymi pokoleniami.